

УДК 94(477.83/84 «1920-1939»)

Роман Мельник, Віра Мельник

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ПОСТАЧАННЯ АРМІЇ УНР В УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙСЬКОВО-ТЕОРЕТИЧНІЙ ДУМЦІ 20–30 РР. ХХ СТ.

Розкрито проблему матеріально-технічного забезпечення збройних сил у працях військовиків інтернованої армії Української Народної Республіки. Показано основні спроби військових інтернованої армії УНР спроектувати єдиний напрямок побудови регулярної армії національного зразка. Це питання тісно пов'язане із розробкою воєнної доктрини, яка в основі закладалась із положеннями матеріального і технічного забезпечення армії, у військовий і в мирний час.

Ключові слова: матеріально-технічне забезпечення армії, військова еміграція, військово-теоретична думка, УНР.

Історії багатьох народів ХХ ст. пов'язана з подіями, які вивели їх на шлях самостійного розвитку і творення власних держав. Одні досягли цієї мети переважно мирними засобами, інші – внаслідок збройної боротьби. Нелегка доля випала для українського народу, якому довелося виборювати незалежність у складних історичних умовах.

Розвиток історичної науки в незалежній Україні засвідчив чималі здобутки дослідників новітньої доби. Завдяки сприятливим умовам історики створили потужний пласт наукових робіт, які розкривають проблему військового будівництва періоду революції 1917–1921 рр. До таких робіт можна віднести праці В. Голубка [1], М. Литвина [12], Ю. Науменка [20], Б. Якимовича [24], В. Сергійчука [20], В. Кондратюка [10]. Так, О. Колянчук у дослідженні «Українська військова еміграція у Польщі 1920–1939 рр.» розглядає проблему функціонування та уроки життєдіяльності української військової еміграції в Другій Речі Посполитій [9]. Водночас, поза межами ґрунтовних узагальнень залишилося чимало сторінок військової історії новітньої доби, воєнно-історичні студії української військової еміграції. Однак, саме українська військова еміграція міжвоєнного часу створила масив науково-історичних і мемуарно-аналітичних творів, в яких можна простежити хід думок, щодо проблеми матеріально-технічного забезпечення армії Української Народної Республіки. Як зазначав, Головний Отаман армії Української Народної Республіки С. Петлюра, головним завданням української еміграції є: «...проревізувати-переглянути ті шляхи, якими йшла вона досі, щоб здійснити політично-соціальні і державні ідеали українського народу, перевірити своє дотеперішнє поступування в справах, що стосуються будівництва української держави, і чесно поставитись до тих висновків, які логічно випливають з цієї критичної роботи над собою: коли знайдеться помилка, то слід направити її, коли відчується фальш чи неправда, то знайти в собі мужність визнати їх і на майбутнє уникати» [15, с. 43].

Упродовж тривалого часу точаться дискусії серед дослідників про причини невдачі збройної боротьби українського народу проти більшовиків в період перших визвольних змагань. Серед відомих причин, впливають ті які маскувалися під політичними негараздами тодішньої влади. Однією із таких причин являється питання, пов'язане із матеріально-технічним постачанням війська.

Проаналізувавши весь хід визвольних змагань, військовики інтернованої армії УНР у таборях Польщі і Чехословаччини в своїх фундаментальних працях здійснили цілу низку теоретичних розробок, щодо відновлення збройної боротьби, проти більшовицької Росії. У цих розробках значний наголос робиться на необхідній і добре організованій роботі служби, яка відповідала за добрий матеріальний і технічний стан армії.

Більш чіткіше уявлення про проблему матеріально-технічного забезпечення армії розкривають нам роботи військовиків, котрі в період української революції переконались в обов'язковій економічній підтримці армії з боку держави. Так, генерал-хорунжий М. Капустянський твердо був переконаний, що економіка держави повинна працювати, виходячи із стратегічних вимог нації: «Вона повинна скеровувати відповідним чином свою промисловість, використовуючи діючі науки для винаходу та розробки нових технічних засобів для потреби збройної сили. Економіка стає цілком до розпорядку стратегії – перековуючи рала на мечі» [5, с. 8]. Власне такий підхід, щодо відношення економіки до держави витворився в результаті досвіду визвольних змагань, в ході яких політичні незгоди в середині уряду і нестабільність в економіці відбивалась на матеріальному забезпеченні війська. Так, станом на 1920 р. у звіті генштабу підполковник Г. Стефанів зазначав: «Дивізія забезпечена на 60 % чобітьми, 20 % харчами, грішми 5 %, рушницями 80 %, набоями до них і кулеметів 30 %, кіньми 10 %, технічним матеріалом 5–8 %» [4, с. 34].

Про незадовільний стан постачання армії технічним матеріалом і набоями періоду 1917–1921 рр. також згадував у своїх спогадах Л. Шанковський: «У загальному можна сказати, що піхота була не

поганою, але вона ніколи немала забагато набоїв» [22, с. 34]. У наказі головного командира військ УНР від 10 жовтня 1920 р. зазначалося на ощадливому використанні набоїв: «Треба набоїв, набоїв і набоїв, а добувати їх дуже важко, та й дорогі вони дуже, кожен набій до рушниці коштує 50 карбованців, а до гармати ще більше цілих 30 тис. карбованців» [14, с. 476]. Тому, врахувавши недоліки попередньої боротьби, військовий міністр і начальник генштабу УНР, генерал-хорунжий В. Петрів, у своїх теоретичних розробках щодо підготовки і ведення майбутньої війни, виділяє цю проблему: «Матеріально-технічна база війська повинна знаходитися на достатньому рівні, щоб проблеми нестачі набоїв не існувало, бо зброя без набоїв нінащо не годиться» [17, с. 112].

Незадовільний матеріально-технічний стан армії УНР періоду визвольних змагань, змушував тодішній уряд шукати вихід зі складної матеріальної ситуації найрізноманітнішими шляхами. Про це свідчить наказ головної команди військ УНР про відновлення зіпсованої зброї від 5 листопада 1920 р.: «Сучасний момент коли важко діставати для армії зброю та набой наказую всю попусу та негідну зброю, котра може бути ще використана для армії направкою в майстернях, та всі стріляні гільзи від рушничних набоїв, котрі потрібні до повторного снаряження, а також обойми і укупурчні скриньки від рушничних набоїв, котрі є зайві в частинах, збирати і здавати до склепів дієвої армії, відкіля пересилати їх до склепів Гарматної Управи» [13, с. 521]. Такий метод підтримання боєздатності армії знайшов підтримку в поглядах генерал-хорунжого армії УНР В. Сальського, який вказував, що в скрутний для народу час потрібно шукати найрізноманітніших шляхів для продовження боротьби [19, с. 7]. Генерал-хорунжий армії УНР В. Куц у статті «Дух чи матерія» опублікованого в журналі «Табір» показує на прикладах армій іноземних держав важливість матеріальної підтримки уряду збройних сил, і важливість постійного матеріально-технічного забезпечення: «Причини війни мали найрізноманітніший характер, але мета війни могла бути досягнена тоді й лише коли була переможена матеріально-технічна сила» [11, с. 15]. Тобто, щоб здобути повну перемогу у війні потрібно повністю видавити усі матеріальні і технічні запаси противника.

Значної ваги Головний Отаман війська УНР С. Петлюра в своїх розробках надавав організації національної промисловості з пристосуванням її до військових потреб. Покладаючись на досвід Першої світової війни, С. Петлюра показує, яке значення відіграє добре розвинена промисловість в умовах сучасних війн є першорядним знаряддям її господарчої технічної бази, для спільного впорядкування. Зокрема, він наголошував на тому, що, проаналізувавши причини невдач у визвольних змагання українського народу проти Росії, потрібно звернути значну увагу на організацію і реорганізацію промисловості військового напрямку. «В Україні в даних умовах справа в нагромаджені технічних сил для оборони краю набуває особливої ваги з огляду на невідстаючий стан нашої промисловості для інтересів оборони і невідповідну кількість технічних шкіл» [16, с. 54]. Порівнюючи матеріальні видатки, Української держави та сусідніх держав на утримання армії С. Петлюра виділяє значну розбіжність, зазначаючи, якщо матеріальна скрута в державі не дає такої можливості, тоді потрібно звернутися за допомогою до держав-кредиторів. «З приводу так званих «військових кредитів» опозиційна преса і певні до уряду опозиційні політичні угруповання піднімають бурю. Розміри їх уражають за великі і неоправдані обтяжуючі державний бюджет, намагаються скорочувати їх.... В наслідках така постава опозиції ускладняє справу оборони держави і зменшує силу її, а часом допроваджує до фатальних явищ» [16, с. 54–55]. Розуміючи значення згуртованої і боєздатної армії для відновлення української державності, С. Петлюра наполягав: «Я хотів би, аби Правительство зробило все, що воно тільки може зробити, пам'ятаючи, що це справа першорядної ваги, і що нашим моральним і державним обов'язком є дати війську останню копіюку державних ресурсів...» [16, с. 64].

С. Петлюра надавав проблемі, пов'язаній із забезпеченням постійної і незалежної боєздатності української армії, важливого значення. При цьому він наголошував на тому, що матеріально-технічне забезпечення збройних сил України має залежати від зовнішніх чинників, а тому пропонував розробити план: «справи забезпечення державної безпеки Української Держави: з'ясувати, які військові підприємства будувати, їх продуктивність, найдоцільніші райони розташування» [1, с. 139].

Не менш важлива роль, в теоретичних розробках української еміграції відводилася селянству, яке також мало допомагати українській армії, не лише матеріально але й технічно. Так, у відозві до трудового селянства С. Петлюра звертається з проханням допомогти матеріально і технічно армії УНР: «Знаю, що в кожному селі зараз знайдуться в кожній хаті рушниця та набой, і тому, як головний отаман я вимагаю від вас, допомогти мені в справі негайного забезпечення зброєю наших славних лицарів козаків» [3, с. 275]. Такої ж тактики рекомендує дотримуватися В. Петрів, в своїх теоретичних розробках, які він виклав, будучи в еміграції.

У міжвоєнний період в своїх працях військовики інтернованої армії УНР значну увагу приділяли проблемі озброєння армії. Наголошували на тому, що армія повинна мати на своєму озброєнні найновіші зразки зброї. Технічні характеристики і значення новітніх зразків зброї

аналізуються у дослідженнях Л. Шанковського, який зазначає, що станом на 1920 р. українська армія складалася із таких родів зброї: піхоти, кінноти, технічні війська, панцерних сил, та літунства [22, с. 32]. Серед них, важливе значення відводилося піхоті. Піхота була найважливішим і найчисленнішим родом військ української армії. Під час походу об'єднаних українських армій на Київ у серпні 1919 р. вона налічувала 35 тис. багнетів [22, с. 34]. Проблема постачання набоїв і взагалі поповнення війська УНР стояла, як на той час досить гостро. Оскільки, майже вся зброя і боеприпаси використовувалися ще із старих запасів, захоплених у військових імперських частинах. На озброєнні в українській піхоті перебували рушниці російського, або австрійського зразка трилінійного типу М 1891, в той час, коли на озброєнні російської піхоти були вже рушниці нового кращого зразка Токарева М 1940 та рушниця 1944, які своїми технічними характеристиками значно перевищували попередні. Ця проблема відставання в оснащенні війська новими видами зброї і позначилося в наслідках боротьби. На озброєнні кулеметних сотень були кулемети австрійські і російські. Амуніційна дотація згідно з приписами мала бути такою: 213 набоїв на рушницю і 18 тис. на кулемет але, як згадує Л. Шанковський: «Це було неосяжною мрією» [22, с. 36].

Генерал-хорунжий В. Сіпагів звернув увагу на важливості проблеми технічного забезпечення армії, піхотною гарматою. В. Петрів зазначав: «Арматна атака мусить безупинно поражати зайнятий оборону участок під час атаки, підсовуючи зриви вперед, в залежності від руху своєї піхоти» [17, с. 44]. В. Сігарів та В. Петрів дотримуються думки, що на озброєнні піхоти української армії обов'язково повинна бути піхотна гармата нового вдосконаленого зразка, яка в подальшій боротьбі допоможе піхоті у веденні бойових дій.

Артилерія мабуть з усіх родів військ української армії була найкращою. Армія мала добрих досвідчених артилерійських старшин і справних гармашів. До самого кінця визвольних змагань вона була надійним родом зброї, що часто вирішувала долю окремих боїв. Артилерія не була численною і багатою на зброю, в середньому станом на 1918 р. на 1000 бійців припадало 10 гармат, з кожним роком їх чисельність зменшувалася. Як таких нових надходжень не з'являлося. Цю проблему розглядає генерал-хорунжий армії УНР В. Сальський, який наголошує про недопускання зменшення артилерійської зброї і показує шлях поповнення нею: «... потрібно при покращенні технічного забезпечення користуватися поміччю закордону» [18, с. 4.].

Кіннота, як складова частина української армії, також потребувала матеріально-технічного забезпечення. Під час походу 1919 р. на Київ, українська кіннота нараховувала близько 15 тис. шабель, з яких половина була у повстанських загонах, а друга половина в регулярних військових частинах. Така кількість кінного війська свідчила про те, що тодішній український уряд не подбав про організацію більших кінних з'єднань, а це було без сумніву помилкою, бо характер перших визвольних змагань вимагав творення як найбільшого числа кінних частин та використання їх у більших масах [6, с. 36].

Українська кіннота була озброєна короткими рушницями російського або австрійського зразка, частина кінноти мала на озброєнні також списи довжиною 311 см, частина кінноти мала також, значну кількість ручних кулеметів системи Кольта, або Люїса. За даними Л. Шанковського, у деяких кінних частинах один такий ручний кулемет припадав на 8 бійців, що може свідчити про те, що озброєння української кінноти було на досить низькому рівні [22, с. 44]. Враховуючи цей факт, генерал-хорунжий П. Шандрук наголошує на тому, що кіннота в своєму озброєнні повинна мати не лише достатньо зброї, але і зброю: «...новітніх зразків, крокуючи в ногу із новинками зброї» [21, с. 95]. Генерал М. Безручко зазначав: «Уся війна проти Московщини носила стан надзвичайно рухливий. Бої були скороминулі і завжди вирішальні... Кіннота набувала надзвичайного значення. Найменший відділ кінноти вирішував бій» [23, с. 38]. З досвіду визвольних змагань В. Колосовський відводив неабияке значення кінноті: «В умовах України до моторизації треба поставитися обережно, беручи на увагу що в багатьох випадках моторизація спричинила би для нашої майбутньої кінноти лише до послаблення її бойової сили. На Україні стоїть зле з кінним складом, є райони де за браком фуражу загинуло $\frac{3}{4}$ кінного складу» [8, с. 41].

Не в кращій ситуації знаходилося українське літунство, брак бензину обмежував дії української авіації. Українська армія мала тільки старі літаки колишньої російської або австрійської армії: «Деякі з цих літаків були в жалюгідному стані і ледве чи котрий із сучасних літунів мав би відвагу летіти на такому літаку» [7, с. 3]. Аналізуючи технічний стан війська, підполковник В. Колосовський твердить, що про забезпечення як авіації, так і танкових частин пальним потрібно ще до війни дбати, і знайти надійний канал постачання пального для потреб армії.

Отже, українська армія періоду перших визвольних змагань знаходилася в поганому, як в технічному, так і матеріальному становищі. Відсутність коштів, нераціональне розташування і кваліфікування підприємств і заводів, не вчасне а інколи і постійне не постачання набоїв на фронт, брак забезпечення армії новими зразками зброї відбилася на наслідках цієї боротьби. Враховуючи уроки української революції, військовики інтернованої армії УНР, в міжвоєнний період займалися

виробленням плану майбутнього збройного конфлікту, видавали журнали, науково-історичні праці, мемуарно-аналітичні твори. У своїх розробках вони визначали важливість раціональної системи постачання армії продовольством, майном і технічними засобами. Вагоме значення при цьому відводилася проблемі озброєння армії, яка на своєму забезпеченні повинна мати новітні зразки техніки та зброї.

Список використаних джерел

1. Голубко В. Питання військової доктрини УНР у практичній діяльності та теоретичній спадщині С.Петлюри // Ефективність державного управління / За ред. А.О. Чемериса. Львів, 2002. Вип. 1–2. С.137–142.
2. Доценко О. Літопис української революції.: Матеріали і документи до історії української революції 1917–1923. Київ; Львів, 1923. Т.2. Кн.4. 364 с.
3. Звернення С.Петлюри до українського селянства з проханням підтримати збройний наступ проти більшовиків // Петлюра Симон. Статті. Листи. Документи. Київ, ПП Сергійчук М., 2006. Т.IV.704 с.
4. Звіт генштабу підполковника Стефаніва // Табор. Воєнно-науковий журнал 1927. Ч.3. С.34.
5. Капустянський М. Модерна війна й наші завдання // Воєнно-науковий журнал. За Збройну Україну. 1938. С.1–9.
6. Капустянський М. Похід українських армій на Київ – Одесу в 1919 році: Короткий воєнно-історичний огляд: У 2-х кн. Мюнхен, 1946. Кн.1. 110 с.
7. Колосовський В. Модерна танкова зброя // Табор. Воєнно-науковий журнал 1934. С.3–17.
8. Колосовський В. Організація кінноти в сучасних арміях // Табор. Воєнно-науковий журнал 1932. С.45–50.
9. Коляничук О. Українська військова еміграція у Польщі 1920–1939 рр. Львів, 2000. 274 с.
10. Кондратюк В. Українська революція: здобутки і втрати в державницьких змаганнях (1917–1920). Київ, 1998. 286 с.
11. Куш В. Дух чи матерія. // Табор. Воєнно-науковий журнал 1927. Ч.4. С.11–16.
12. Литвин М. Науменко Ю. Збройні Сили України I пол. XX ст. Генерали і адмірالی. Львів, Харків, 2007. 244 с.
13. Наказ Головної Команди військ УНР про відновлення зіпсованої зброї // Петлюра Симон. Статті. Листи. Документи. Київ, ПП Сергійчук М., 2006. Т.IV. 704 с.
14. Наказ Головної команди військ УНР про ощадливе використання набоїв // Петлюра Симон. Статті. Листи. Документи. Київ, ПП Сергійчук М., 2006. Т.IV. 704 с.
15. Петлюра С. Статті, листи, документи. Упорядник В.Сергійчук. Київ, 1999. С. 43.
16. Петлюра С. Табор.(Чергові проблеми військового будівництва в українській військовій літературі) // Петлюра С. Статті. Київ,1993. 295 с.
17. Петрів В. Військово-історичні праці. Спомини. Київ, 2002. 640 с.
18. Сальський В. Витримаємо. (Промова на урочистій академії з приводу 10 річниця проголошення УНР // Табор. Воєнно-науковий журнал. 1928. Ч.6. С.2–6.
19. Сальський В. Головні підстави творення Армії УНР в минулому і майбутньому // Табор. Воєнно-науковий журнал. 1927. Ч.4. С.3–8.
20. Сергійчук В.Національний міф про Петлюру в світлі нових документів // У 70-річчя Паризької трагедії 1926–1996. С.41–48.
21. Шандрук П. Думки про еволюцію тактики // Табор. Воєнно-науковий журнал. 1924. Ч.2. С.90–95.
22. Шанковський Л. Українська армія в боротьбі за державність. Мюнхен, 1958. 319 с.
23. Шатайло О. Генерал Ю.Тютюнник. Львів, 2000. 138 с.
24. Якимович Б. Збройні сили України: нарис історії. Львів, 1996. 360 с.

References

1. Holubko V. Pytannya viys'kovoyi doktryny UNR u praktychniy diyal'nosti ta teoretychniy spadshchyni S.Petlyury [Questions of the military doctrine of the UNR in the practical activity and the theoretical heritage of S. Petliura]. Efektyvnist' derzhavnoho upravlinnya / Za red. A.O. Chemerysa. L'viv, 2002. Vyp. 1–2. S.137–142.
2. Dotsenko O. Litopys ukrayins'koyi revolyutsiyi [The Letter of the Ukrainian Revolution]: Materialy i dokumenty do istoriyi ukrayins'koyi revolyutsiyi 1917–1923. Kyiv; L'viv, 1923. T.2. Kn.4. 364 s.
3. Zvernennya S.Petlyury do ukrayins'koho selyanstva z prokhannyam pidtrymaty zbroynny nastup proty bil'shovykiv [The appeal of Petliura to the Ukrainian peasantry with a request to support an armed attack against the Bolsheviks]. Petlyura Symon. Statti. Lysty. Dokumenty. Kyiv, PP Serhiychuk M., 2006. T.IV.704 s.
4. Zvit henshtabu pidpolkovnyka Stefaniva [Report of the General Staff of Lieutenant Colonel Stefaniv]. Tabor. Voyenno-naukovyy zhurnal 1927. Ch.3. S.34.
5. Kapustyans'kyu M. Moderna viyna y nashi zavdannya [Modern War and Our Tasks]. Voyenno-naukovyy zhurnal. Za Zbroynu Ukrainu. 1938. S.1–9.
6. Kapustyans'kyu M. Poxid ukrayins'kykh armiy na Kyiv-Odesu v 1919 rotsi: Korotkyy voyenno-istorychnyy ohlyad [Post of Ukrainian Army to Kiev-Odessa in 1919: Short military-historical review]: U 2-x kn. Myunxen, 1946. Kn.1. 110 s.
7. Kolosovs'kyu V. Moderna tankova zbroya [Modern tank weapon]. Tabor. Voyenno-naukovyy zhurnal 1934. S.3–17.
8. Kolosovs'kyu V. Orhanizatsiya kinnoty v suchasnykh armiyakh [Organization of cavalry in modern armies]. Tabor. Voyenno-naukovyy zhurnal 1932. S.45–50.
9. Kolyanchuk O. Ukrayins'ka viys'kova emihratsiya u Pol'shchi 1920–1939 rr. [Ukrainian military emigration in Poland 1920–1939]. L'viv, 2000. 274 s.
10. Kondratyuk V. Ukrayins'ka revolyutsiya: zdotuky i vtraty v derzhavnyts'kykh zmahannyakh (1917–1920) [Ukrainian Revolution: Achievements and Losses in State Competitions (1917–1920)]. Kyiv, 1998. 286 s.
11. Kushch V. Dukh chy materiya [Spirit or matter]. Tabor. Voyenno-naukovyy zhurnal 1927. Ch.4. S.11–16.
12. Lytvyn M. Naumenko Yu. Zbroyni Syly Ukrainy I pol. XXst. Heneraly i admiraly [Armed Forces of Ukraine I floor. XX century Generals and Admirals]. L'viv, Kharkiv, 2007. 244 s.
13. Nakaz Holovnoyi Komandy viys'k UNR pro vidnovlennya zipsovanoyi zbroyi [Order of the Main Command of the UNR troops on the restoration of spoiled weapons]. Petlyura Symon. Statti. Lysty. Dokumenty. -Kyiv, PP Serhiychuk M., 2006. T.IV. 704 s.
14. Nakaz Holovnoyi komandy viys'k UNR pro oshchadlyve vykorystannya naboyiv [Order of the Main Command of the troops of the UNR on the economical use of assemblies]. Petlyura Symon. Statti. Lysty. Dokumenty. Kyiv, PP Serhiychuk M., 2006. T.IV. 704 s.
15. Petlyura S. Statti, lysty, dokumenty [Petlura Simon. Articles. Letters Documents]. Uporyadnyk V.Serhiychuk. Kyiv, 1999. S. 43.
16. Petlyura S. Tabor.(Cherhovi problemy viys'kovoho budivnytstva v ukrayins'kiy viys'koviy literaturi) [Tabor. (Another problems of military construction in Ukrainian military literature)].

Petlyura S. Statti. Kyiv, 1993. 295 s. 17. Petriv V. Viys'kovo-istorychni pratsi. Spomyny [Military-historical works. Remembers]. Kyiv, 2002. 640 s. 18. Sal's'kyi V. Vytrymayemo. (Promova na urochystiy akademiyi z pryvodu 10 richnytsi proholoshennya UNR [We will stand. (A speech at a solemn academy on the 10th anniversary of the proclamation of the UNR)]. Tabor. Voyenno-naukovy zhurnal. 1928. Ch.6. S.2–6. 19. Sal's'kyi V. Holovni pidstavy tvorennya Armii UNR v mynulomu i maybutn'omu [The main reasons for the creation of the Army of the UNR in the past and the future]. Tabor. Voyenno-naukovy zhurnal. 1927. Ch.4. S.3–8. 20. Serhiychuk V. Natsional'nyy mif pro Petlyuru v svitli novykh dokumentiv [National Myth About Petliura in the Light of New Documents]. U 70-richchya Paryz'koyi trahediyi 1926–1996. S.41–48. 21. Shandruk P. Dumky pro evolyutsiyu taktyky [Thoughts on the Evolution of Tactics]. Tabor. Voyenno-naukovy zhurnal. 1924. Ch.2. S.90–95. 22. Shankovs'kyi L. Ukrayins'ka armiya v borot'bi za derzhavnist' [Ukrainian Army in the struggle for statehood]. Myunxen, 1958. 319 s. 23. Shataylo O. Heneral Yu. Tyutyunyk [General Yu. Tutiunnik]. L'viv, 2000. 138 s. 24. Yakymovych B. Zbroyni syly Ukrayiny: narys istoriyi [Armed Forces of Ukraine: An Essay on History]. L'viv, 1996. 360 s.

Роман Мельник, Вера Мельник

**МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ СНАБЖЕНИЕ АРМИИ УНР В УКРАИНСКОЙ
ВОЕННО-ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ МЫСЛИ 20–30 ГГ. XX В.**

Раскрыта проблема материально-технического обеспечения вооруженных сил в трудах военных интернированного армии Украинской Народной Республики. Показаны основные попытки военных интернированного армии УНР спроектировать единственное направление построения регулярной армии национального образца. Этот вопрос тесно связан с разработкой военной доктрины, которая в основе закладывалась с положениями материального и технического обеспечения армии, в военное и в мирное время.

Ключевые слова: материально-техническое обеспечение армии, военная эмиграция, военно-теоретическая мысль, УНР.

Roman Melnyk, Vira Melnyk

**LOGISTICAL SUPPLY UNR ARMY IN THE UKRAINIAN MILITARY-THEORETICAL
THINKING 20–30 YEARS XX CENTURY**

Disclosed the problem of logistics in the works of the Armed Forces army troops interned Ukrainian National Republic. The authors attempt to UNR Army interned military to design a single direction of building a regular army of the national sample. This question is closely associated with the development of military doctrine, which is based the terms of material and technical support of armed forces as the military and in peacetime.

Key words: logistics army, military, immigration, military-theoretical thought, UNR.